

УДК 351.746.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-3-9>

Василь СЛІПЕНЮК

доктор філософії за спеціальністю 081 «Право», доцент кафедри державознавства, права та європейської інтеграції Навчально-наукового інституту публічної служби та управління, Національний університет «Одеська політехніка», (Одеса, Україна), e-mail: v.slipeniuk@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1879-5596

Бібліографічний опис статті: Сліпенюк, В. (2024). Прагматизм та цінності в державному управлінні в умовах забезпечення національної безпеки України. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 3, 68–77, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-3-9>

ПРАГМАТИЗМ ТА ЦІННОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Російське вторгнення на територію України стало не лише найбільшим потрясінням для нашої держави з часів Другої світової війни, а й вкотре загострило необхідність провадження належного державного управління, яке здатне забезпечити національну безпеку, враховуючи прагматичні національні інтереси та захищаючи цінності українського суспільства.

Метою статті є розкриття сутнісного розуміння державного управління в контексті забезпечення національної безпеки з урахуванням прагматичного підходу та цінностей українського суспільства.

Автором досліджено доктринальні та нормативні аспекти державного управління та національної безпеки, й зроблено висновок, що державне управління відіграє ключову роль в досягненні національних інтересів і характеризується як можливість держави реалізовувати свою політику володіючи всією повнотою інформації, в тому числі державною таємницею, шляхом впливу на громадян з можливістю зміни їх поведінки та свідомості враховуючи історичні, культурні, безпекові та інші аспекти.

Особливу увагу приділено визначенню прагматичного підходу під час прийняття державних рішень та проаналізовано конкретні ситуації, які вплинули на подальшу долю України.

Крім того, автором констатовано, що повномасштабне вторгнення російської армії в Україну стало потужним каталізатором, який яскраво продемонстрував наявність в українців системи «західних» цінностей, серед яких свободолюбність, відчуття власної гідності та солідарність українського народу в боротьбі за збереження цих цінностей.

За результатами дослідження наголошено, що державна політика повинна формуватися та реалізовуватися, виходячи з прагматичного забезпечення національних інтересів, при цьому намагаючись дотримуватися взаємовигідних партнерських домовленостей з іншими державами та відповідати сформованим в суспільстві цінностям.

Ключові слова: державне управління, національна безпека, національні інтереси, прагматизм, цінності, держава, суспільство.

Vasyl SLIPENIUK

Doctor of Philosophy degree in specialty 081 "Law", Senior Lecturer at the Department of State Studies, Law and European Integration, Institute of Public Service and Administration, Odessa Polytechnic National University (Odesa, Ukraine), e-mail: v.slipeniuk@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1879-5596

To cite this article: Slipeniuk, V. (2024). Pragmatyzm ta tsinnosti v derzhavnomu upravlinni v umovakh zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Pragmatism and values in public administration in the context of ensuring national security of Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 3, 68–77, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-3-9>

PRAGMATISM AND VALUES IN PUBLIC ADMINISTRATION IN THE CONTEXT OF ENSURING NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

The Russian invasion of Ukraine has not only become the greatest shock for our country since the Second World War, but has also once again exacerbated the need for good public administration capable of ensuring national security, taking into account pragmatic national interests and protecting the values of Ukrainian society.

The purpose of the article is to reveal the essential understanding of public administration in the context of ensuring national security, taking into account the pragmatic approach and values of Ukrainian society.

The author examines the doctrinal and regulatory aspects of public administration and national security and concludes that public administration plays a key role in achieving national interests and is characterised as the ability of the State to implement its policy with full information, including state secrets, by influencing citizens with the possibility of changing their behaviour and consciousness, taking into account historical, cultural, security and other aspects.

Particular attention is paid to the definition of a pragmatic approach to public decision-making and the author analyses specific situations that have influenced the future fate of Ukraine.

In addition, the author states that the full-scale invasion of Ukraine by the Russian army was a powerful catalyst that clearly demonstrated that Ukrainians have a system of 'Western' values, including freedom-loving, self-esteem and solidarity of the Ukrainian people in the struggle to preserve these values.

The study emphasises that the state policy should be formed and implemented on the basis of pragmatic ensuring of national interests, while trying to comply with mutually beneficial partnership agreements with other states and meet the values formed in society.

Key words: public administration, national security, national interests, pragmatism, values, state, society.

Актуальність дослідження. За понад тисячолітню історію української державності на наших теренах формувалися різні державні утворення, встановлювалися різні політичні устрої та провадили свою діяльність різні персоналії, які визначали напрям розвитку українських земель. Історія вітчизняного державотворення містить велику кількість доленосних подій, під час яких рішення приймалися не лише правителем одноосібно, а також за участю представників тогочасної системи державного управління. Прийняті рішення завжди мали наслідки для населення та могли бути як причиною зникнення держави з політичної мапи світу, так і навпаки – передумовою її розвитку, укріплення безпеки та становлення провідної ролі в світі.

Через російське вторгнення Україна вкотре в своїй історії знаходиться в умовах, від яких залежить не лише її майбутнє, а й загалом подальша доля світу. З огляду на вказане актуалізується проблематика державного управління в умовах забезпечення національної безпеки. При цьому більш предметний інтерес викликає висвітлення таких факторів як прагматизм та роль цінностей в державному управлінні, а також їхня взаємозалежність і вплив на прийняття державних рішень.

Висвітлення останніх в контексті державного управління надасть змогу краще зрозуміти, яким чином формувався світ та які перспективи очікують на людство в державотворчих процесах, що безумовно не зупиняються в контексті глобалізації. Для того щоб Україна не лише збереглась як держава, а й могла конкурувати з передовими країнами світу, важливо сформулювати подальші її кроки в умовах не декларативних, а реальних «правил гри», які існують в світі, відстоюючи при цьому власні прагматичні цілі, а також враховуючи наявні в суспільстві цінності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблематики здійснення державного управління в умовах забезпечення

національної безпеки України висвітлювалось у доробках таких вчених як Ю.І. Груценко, Є.О. Жукова, К.О. Колесникова, Ю.М. Лисицький, Д.Г. Павленко, Ю.В. Семенюк, Є.І. Таран, Н.В. Філіпова, Д.А. Чижов, О.Г. Турченко та ін. Попри наукову значимість даних праць, в останніх не розривається специфіка врахування прагматизму та суспільних цінностей під час прийняття рішень, значимих для всієї держави, що й обумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті полягає у розкритті сутнісного розуміння державного управління в контексті забезпечення національної безпеки з урахуванням прагматичного підходу та цінностей українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Відновлення у 1991 році незалежності України поставило перед українським народом серйозний виклик – формування суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Попри те, що ст.5 Конституції України закріплено провідну роль народу як носія суверенітету та джерела влади, реалізація вище окресленого завдання обумовлює взаємозалежність й взаємовідповідальність суспільства та державних управлінців.

Після розпаду СРСР та визнання суверенітету України на міжнародній арені, наша держава почала провадити самостійну політику з урахуванням наявних політичних реалій, що супроводжувалось формуванням державної влади та запровадження механізмів щодо її ефективної діяльності та змінюваності як цього вимагає демократія.

Також Україна провадить пошук своєї ідентичності й приналежності до західної цивілізації, що нерідко супроводжується трагічними сторінками нашої історії. Коріння певної невизначеності та нерішучих кроків в напрямку зближення з європейським та євроатлантичним простором зумовлюється складним спадком радянського періоду, який супроводжувався знищенням провідних українських діячів, масовими репре-

сіями, утисками української мови, та як наслідок – намаганням знищити українську самоідентичність, як загрозу для радянської влади.

Окреслене неодноразово демонструвало, що для забезпечення національної безпеки України державне управління в нашій державі має провадитись ґрунтуючись на пріоритетах та напрямках розвитку держави з урахуванням національних аксіологічних аспектів.

В контексті наведеного викликає науковий інтерес визначення сутності державного управління, оскільки правильне сприйняття даної категорії надасть змогу розкрити приналежність конкретних суб'єктів, їх взаємодію із суспільством та розуміння прийнятих політичних рішень, особливо тих, що є визначальними для подальшого розвитку держави.

Сутність поняття «державне управління» досліджувалось багатьма українськими вченими, які доволі часто в своїх працях співвідносять його з термінами «публічне управління» та «публічне адміністрування».

Так, Є.О. Жукова вказує, що «відмінність між публічним адмініструванням і державним управлінням полягає в тому, що державне управління виступає засобом впливу держави на суспільство і громадян для досягнення передусім інтересів держави, а публічне адміністрування є насамперед способом задовольнити інтереси фізичних та юридичних осіб, за допомогою наявного у публічної адміністрації потенціалу». На думку вченої «державне управління на відміну від публічного адміністрування завжди політизоване та не передбачає зворотний зв'язок із суспільством стосовно схвалення окремих рішень, як наслідок для державного управління характерним є суб'єкт-об'єктний підхід, за якого держава активно змінює поведінку та свідомість громадянина, а для публічного адміністрування – суб'єкт-суб'єктний, партнерський, де держава і громадянин постають як рівноправні учасники суспільних відносин» (Жукова, 2022, с. 137).

Н.В. Філіпова визначає сутність державного управління як «самостійного виду державної діяльності яку слід розуміти як систему елементів державної влади, яка носить виконавчорозпорядчий характер та виконує функції та завдання держави у процесі регулювання економічною, соціально-культурною та адміністративно-політичною сферами, в якому переважає адміністративний вплив держави. При цьому вчена визначає публічне управління як взаємодію між політичною системою, державним сектором, співвідношення муніципальних, державних та народних інтересів із залученням

суспільства до механізму контролю всіх органів влади. Публічне адміністрування, на думку Н.В. Філіпової, поєднує державне та публічне управління, складає сукупність інституцій та органів виконавчої влади, які реалізують рішення уряду» (Філіпова, 2015, с. 3).

В своїх наукових здобутках Є.І. Таран зазначає, що «публічне адміністрування стало перехідною ланкою або етапом, яке пройшло управління від державного до публічного. При цьому вчений вказує, що термін «державне управління» не є точним відповідником терміну «публічне управління» і за своїм значенням наближений до терміну «публічне адміністрування». Основним, на його думку, залишається те, що ключовим аспектом державного управління є держава, а ключовим аспектом публічного управління є народ» (Таран, 2020, с. 36).

К.О. Колесникова визначає «державне управління та публічне адміністрування є підвидами (складовими) соціального управління. Публічне адміністрування є зв'язком між державним управлінням і публічним управлінням і забезпечує організацію та втілення його рішень. Ключовими елементами для державного управління є держава і державна влада, а для публічного адміністрування – суспільство та публічна влада. У державному управлінні об'єктом виступає держава, а в публічному адмініструванні об'єктом є суспільство. Вчена наголошує для державного управління характерний авторитаризм, а для публічного адміністрування – демократія» (Колесникова, 2013, с. 45).

На нашу думку, використання для характеристики державного управління такого поняття як авторитаризм є дискусійним. Авторитаризм характеризується нав'язуванням єдиної правильної думки під час прийняття загальнодержавних рішень, що фактично виключає участь громадськості у цьому процесі і призводить до поляризації суспільства. В дослідженні особливостей державного управління в демократичних країнах варто зазначити, що хоч роль держави (державної влади) і є особливою під час прийняття рішень, однак участь громадськості в обговоренні різного роду пропозицій є ключовою для їх легітимізації та реалізації.

В контексті тематики цієї статті видається цікавою й робота Д.О. Тихомирова, в якій вчений співвідносить категорії державної діяльності, державного управління та державної політики. Як зазначає дослідник, «категорії «державна політика» та «державне управління» за своїм змістом охоплюються поняттям державної діяльності. Державна політика як сукупність основоположних принципів, завдань та функ-

цій держави у відповідній сфері (наприклад, у сфері безпеки) реалізується шляхом здійснення державного управління в межах компетенції органів державної влади. Державне управління (управлінська діяльність держави) є формою та способом реалізації державної політики, державна політика, своєю чергою, є основним орієнтиром, алгоритмом та планом дій щодо реалізації владних повноважень» (Тихомиров, 2020, с. 201).

Крім доктринального визначення поняття державне управління, яке розроблялося вітчизняними вченими та загалом має консолідовану позицію в науковому світі, важливо також дослідити нормативне визначення даної категорії. Відзначимо, що нормативне визначення досліджуваної категорії згадується лише в контексті адміністративної реформи в Україні наприкінці 90-х років ХХ століття, натомість в сучасному законодавстві воно відсутнє. Так, в Указі Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 року № 810/98 термін «державне управління» розтлумачено як «вид діяльності держави, що полягає у здійсненні нею управлінського, тобто організуючого впливу на ті сфери і галузі суспільного життя, які вимагають певного втручання держави шляхом використання повноважень виконавчої влади. В той же час державне управління здійснюється і за межами функціонування виконавчої влади, наприклад, на рівні державних підприємств, установ і організацій. Завдяки цьому поняття «державне управління» за змістом є ширшим, ніж поняття «виконавча влада». Для визначення змістовно поєднаних сфер або галузей суспільного життя, що потребують державного управління, використовується термін «сектор державного управління»».

Враховуючи наявні здобутки в дослідженні поняття «державне управління» та адаптуючи його до обов'язку держави сприяти забезпеченню національної безпеки, вважаємо за доцільне розглядати дану категорію в широкому значенні. При цьому, звертаємо увагу, що кожна держава визначає свої пріоритети та цілі у внутрішній та зовнішній політиці. Наявність державного суверенітету в цьому питанні є одним із ключових, оскільки лише в такому випадку є можливість реалізувати покладені на державу завдання забезпечуючи її національні інтереси.

Видається, що за своїм сутнісним наповненням державне управління відіграє ключову роль в досягненні національних інтересів і характеризується як можливість держави реалізувати свою політику володіючи всією повнотою

інформації, в тому числі державною таємницею, шляхом впливу на громадян з можливістю зміни їх поведінки та свідомості враховуючи історичні, культурні, безпекові та інші аспекти. При цьому, державне управління хоч і не передбачає тісного зворотного зв'язку із суспільством, однак комунікація із громадянами в реалізації державної політики є важливою для легітимізації прийнятих рішень, що сприяє роз'ясненню для суспільства тих чи інших кроків, особливо коли вони не популярні серед населення.

Прикладом вищезазначеного можуть бути події сьогодення в нашій державі, коли в суспільстві існує дискусія щодо прийнятих державою рішень. Умови війни і необхідність протистояти ворогу часто зумовлюють державну владу приймати непопулярні управлінські рішення. Зокрема, щодо податкової політики, шляхом їх збільшення для населення. Природньо, що такі нововведення викликають дискусію, однак метою цих змін є збільшення можливостей для фінансування потреб оборони в умовах загрози виживання держави та її народу. Крім того, навіть Конституція України (стаття 74) передбачає обмеження щодо проведення референдуму з питань податків.

Визначивши сутність поняття державне управління, доцільно розглянути специфіку національної безпеки та особливості забезпечення її державною владою.

Питання забезпечення національної безпеки відображено в дослідженнях багатьох вітчизняних вчених, а також закріплено на законодавчому рівні. Також в контексті дослідження національної безпеки гармонійним є й розкриття особливостей національних інтересів та участі державних органів влади в їх реалізації.

В своїй науковій роботі Д.А. Чижов зазначає, що «у визначенні сутності національної безпеки основний акцент робиться на захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від будь-якої небезпеки. Національна безпека, на думку вченого, це захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави у різних сферах життєдіяльності від загроз зовнішніх та внутрішніх, який забезпечує стабільний розвиток країни загалом» (Чижов, 2021, с. 96).

Ґрунтовне дослідження поняття «національна безпека» провели Д.Г. Павленко, Ю.В. Семенюк, Ю.М. Лисицький, які у своїй спільній роботі зазначили, що «основними завданнями забезпечення національної безпеки є захист державного ладу; захист суспільного ладу; забезпечення територіальної недоторканності й суверенітету; забезпечення

політичної та економічної незалежності нації; забезпечення здоров'я нації; охорона громадського порядку; боротьба зі злочинністю; забезпечення техногенної безпеки; захист від загроз стихійних лих. Забезпечення національної безпеки являє собою комплекс політичних, економічних, соціальних, правових і військових заходів, спрямованих на гарантування нормальної життєдіяльності нації та усунення можливих загроз» (Павленко Д.Г., Семенюк Ю.В., Лисицький Ю.М., 2021, с. 105).

О.Г. Турченко та Ю.І. Груценка у своєму доробку вказали, що «національна безпека – це найважливіший складник правопорядку та гарантія національного суверенітету держави, гарантія захисту національних інтересів. Як поняття національна безпека має певну універсальність, що виражає ідею єдності станів безпеки, незважаючи на її поліпредметність» (Турченко, Груценко, 2022, с. 66).

Л.О. Казакова також тлумачить поняття «національна безпека» крізь призму національних інтересів. Вчена визначає національну безпеку України «не тільки з погляду її військового складника, тобто дій держави щодо захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз, а і як діяльність держави щодо забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина в межах національної території та на міжнародному рівні» (Казакова, 2021, с. 131).

На нашу думку, згадка вищевказаних науковців про захист національних інтересів в контексті тлумачення терміну «національна безпека» є досить доречною, оскільки наша держава визначила та законодавчо закріпила фундаментальні національні інтереси, які є пріоритетом під час державного управління. Зокрема, згідно ст.3 Закону України «Про національну безпеку України» систему останніх становлять: «1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами».

Таким чином, доктринальні напрацювання та законодавче визначення поняття «національна безпека» дають можливість акценту-

вати увагу на тому, що воно не обмежується захистом суверенітету, територіальної цілісності від зовнішніх загроз, а й включає в себе забезпечення належного рівня життя кожному громадянину, гарантування всіх його прав передбачених законодавством, а також забезпечення національних інтересів як у внутрішній так і зовнішній політиці держави.

Важливе значення в державному управлінні, особливо в контексті забезпечення національної безпеки, відіграє прагматичний підхід під час прийняття рішень з урахуванням при цьому наявних в суспільстві цінностей.

Прагматизм розглядається як філософське вчення, яке в тому числі акцентує увагу на підходах, що використовуються під час реалізації суспільних запитів.

Т.В. Гончарук та М.Л. Шумка акцентують увагу на тому, що «філософія прагматизму найбільш відповідає людям з аналітичним мисленням, тим, які прагнуть перевести виврені теоретичні положення саме у площину практичної дії, а не діють за принципом «користь понад усе», навіть у випадку, якщо ця користь має ілюзорний характер. Мова прагматичної філософії повинна бути чіткою, ясною, виваженою, як будь-яка справа, яка логічно продумана і завершена позитивним результатом» (Гончарук, Шумка, 2010, с. 7).

Філософським «брендом» прагматизму, на думку Н.П. Поліщук, є «ідея (концепт, поняття) не як абстрактна формула, а «ідея, що працює». Прагматична інтелектуальність допомагає розвивати культуру соціальної надії, капітал якої – соціальні зусилля людей і спільнот (найрізноманітніших культурних належностей) у досягненні конкретних результатів. Суспільні процеси, які нині розгортаються в Україні, «заряджені» запитом на прагматичні підходи до низки нагальних проблем» (Поліщук, 2020, с. 78).

Погоджуючись з консолідованими доктринальними напрацюванням у вивченні прагматичного підходу під час державного управління варто зазначити, що він передбачає наявність конкретного сприятливого результату під час реалізації державними органами своїх повноважень.

Попри складний процес українського державотворення та перебування під впливом антилюдських політичних режимів, суспільний запит на прийняття державою прагматичних та практичних рішень може розглядатись як національна риса українського суспільства.

Як справедливо відзначає у своїх дослідженнях В.І. Доморослий, «найважливішими умовами, які вплинули на формування прагматичних рис національного менталітету є природно-кліма-

тичні, географічні, релігійні та історико-політичні чинники. Саме вони зумовили формування таких рис, як постійність у веденні справ, усвідомлення результативності своєї господарської діяльності, прагнення брати відповідальність на себе за власні дії, традиціоналізм, який тісно поєднується з прагненням до чогось нового, прогресивного» (Доморослий, 2024, с. 119).

Попри суспільний запит на прийняття прагматичних державних рішень, з отриманням конкретного сприятливого результату, державна політика не завжди відповідала цим вимогам. Зокрема, як зазначає В.Ф. Смолянюк, «націєбезпечна складова державотворчого процесу в Україні поділяється на імітаційний етап 1991–2014 роки (національна безпека державними органами здебільшого проголошувалася) та сутнісний етап, що розпочався після 2014 року (національна безпека виборюється спільними зусиллями держави та громадянського суспільства, а ставлення до неї виступає маркером про- або ж антиукраїнської позиції учасників політичного процесу)» (Смолянюк, 2021, с. 166).

Таким чином, тривалий період незалежності державне управління в Україні здебільшого характеризувалось як намагання бути «зручним» для всіх, особливо в розрізі міжнародних відносин. При цьому, період багатовекторності у зовнішній політиці та слабка позиція під час міжнародних перемовин тогочасних політичних еліт, поставили під сумнів нашу суб'єктність на міжнародній арені. З розумінням сьогодишніх наслідків тих подій, а саме: військову агресію росії та боротьбу за збереження державності, робимо висновок про системний провал державного управління протягом тривалого періоду з часу відновлення української незалежності у 1991 році.

В контексті дослідження прагматичного підходу під час прийняття державних рішень особливу увагу варто звернути на конкретні ситуації, які вплинули на подальшу долю України.

В публічному середовищі дуже актуальною є дискусія щодо відмови України від ядерної зброї в межах підписаного Будапештського меморандуму. Як ми можемо бачити сьогодні, подія 5 грудня 1994 року у Будапешті, стала однією з ключових в ланцюгу подій, яка призвела до російсько-української війни, починаючи з 2014 року, та як наслідок сотень тисяч жертв серед українців.

Під час прийняття такого доленосного для України рішення уповноважені суб'єкти державної влади не продемонстрували рис прагматичного підходу, що не можна сказати про інших учасників Будапештського меморандуму.

Так, сьогодишній російський агресор, проводячи багатовікову планомірну політику щодо знищення всього українського, отримав вагомні аргументи реалізувати в майбутньому спробу знищення української держави, залишившись при цьому державою із ядерним статусом.

Варто також зазначити про прагматичний підхід до даної угоди з боку Сполучених Штатів Америки. Багато хто із дослідників передумов відновлення української незалежності пам'ятає про візит до Києва 1 серпня 1991 року Президента США Джорджа Герберта Вокера Буша і його виступ із промовою, яка викликала багато суперечностей серед тодішніх політичних діячів, і яка стосувалась застережень українців від «суїцидального націоналізму». Суть промови зводилась до необхідності реформування СРСР та відсутності передумов для створення незалежної української держави. У 2005 році Держсекретарем США К. Райс було роз'яснено вказану промову, як наявність страху можливого конфліктного розпаду СРСР, який при цьому володів ядерною зброєю.

Попри різного роду заклики з Вашингтону та Москви український народ продемонстрував свою політичну зрілість в питанні можливості створення власної держави та всупереч зовнішній протидії, 24 серпня 1991 року ухвалив Акт проголошення незалежності України.

Аналізуючи прагматичний підхід США у тодішніх відносинах з Україною в контексті ядерного роззброєння варто зазначити, що для США підписання Будапештського меморандуму мало не лише політичну (безпекову), а й економічну користь: американський бюджет економив значні кошти, які звільнялися через відсутність необхідності здійснювати постійний контроль та моніторинг ситуації для недопущення можливої загрози з боку ядерних об'єктів розташованих на території України.

Таким чином, українське ядерне роззброєння демонструє яскравий приклад прагматичного державного управління іншими державами, яке для одних суттєво зменшило безпекові ризики і зекономила значні кошти, а для інших створило сприятливі передумови для продовження своїх багатовікових традицій спрямованих на знищення українства. Також вказана ситуація демонструє весь трагізм наслідків нехтування прагматичним підходом в контексті прийняття Україною державних рішень, що супроводжувалось навіть в питанні формулювання ефективних безпекових гарантій та механізмів їх реалізації для закріплення в вказаній угоді, щоб в разі різного роду загроз мати можливість залучати підписантів до спільної реальної протидії.

Наголосимо, що прагматичний підхід під час державного управління має бути фундаментальною основою в провадженні державної політики, особливо в побудові міжнародних відносин. Багаторічна слабкість державного управління зумовила ситуацію, в якій доля України під час протистояння з російськими окупантами зводиться не лише до стійкості українського народу та бажанні протистояти ворогу, а й до дій міжнародних партнерів, які попри всі складнощі допомагають нам у боротьбі за збереження держави. Сьогоднішні трагічні події мають бути уроком для всіх наступних поколінь українців при побудові взаємовідносин та забезпеченні власних національних інтересів та безпеки.

Важливу роль у здійсненні державного управління відіграють також й сформовані в суспільстві цінності.

З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України використання поняття «цінності» отримало дедалі більшого поширення. Особливо згадуються цінності в контексті світоглядних протиріч з російським народом, який підтримує та бере активну участь у військових злочинних діях спрямованих на знищення українців. В контексті російсько-українського протистояння акцентується увага на захисті українським народом європейських (західних) цінностей.

Забезпечення фундаментальних національних інтересів, серед яких є інтеграція нашої держави до Європейського Союзу, обумовлює необхідність розгляду питання визначення цінностей з урахуванням наявних в ЄС джерел права. Зокрема, Хартією основних прав Європейського Союзу визначено систему фундаментальних цінностей ЄС, до яких віднесено гідність, свободу, рівність, солідарність, права громадян та правосуддя.

В контексті дослідження значення цінностей О.А. Стасевська вказує, що «вони допомагають знайти відповіді на смисложиттєві питання. Саме вони є духовною опорою культури і суспільства, а також здатні як об'єднувати, так і роз'єднувати суспільство. Цінності є транситуативними, але й змінюються з плином часу. Процес змін довготривалий: переформатується ієрархія системи цінностей, застарілі цінності втрачають значення, але не вмирають, вони можуть відроджуватись і одержувати нове «прочитання». Головне – із зміною системи цінностей світ, конкретна культура або суспільство набувають нових рис» (Стасевська, 2014, с. 74).

Як зазначає О.І. Петасюк, «органічний синтез загальнолюдського та національного, спертий на гуманістичний ціннісний ґрунт, забезпе-

чує цивілізаційний поступ із століття у століття. Зазнає змін суб'єкт історичного процесу – людина, її модель світосприйняття. Незмінним залишається гуманістичний ціннісний ґрунт, який пройшов перевірку часом, а отже, став істинним, вічним дороговказом допоки існуватиме людський рід» (Петасюк, 2019, с. 187).

Повномасштабне вторгнення російської армії в Україну стало потужним каталізатором, який яскраво продемонстрував наявність в українців системи «західних» цінностей. Складні часи в житті кожного українця підкреслили свободолюбність, відчуття власної гідності та солідарність українського народу в боротьбі за збереження цих цінностей. Попри намагання російських окупантів посіяти в українському суспільстві паніку, громадяни продемонстрували сміливість, стійкість та безкомпромісність в питанні знищення ворога, діючи при цьому в межах етичних та юридичних норм.

Велику роль наявна системи цінностей відіграє також в міжнародній діяльності нашої держави. За роки незалежності, попри різні внутрішньо політичні ситуації, український народ здійснював допомогу та підтримку іншим народам та державам в подоланні наслідків різних надзвичайних ситуацій та навіть брав участь в рятувальних операціях по захисту населення від етнічних чисток. Яскравим прикладом є українська гуманітарна місія 1993 року в Грузії по евакуації сакартвельських біженців в горах Сванетії. Тікаючи від окупації та етнічних чисток, що проводились за підтримки російських військ, частина грузинів через складні погодні умови були відрізані в горах без їжі та медикаментів. Попри намагання грузинської влади отримати допомогу від інших держав та міжнародних організацій, лише Україна проявивши солідарність з грузинським народом, керуючись гуманістичними міркуваннями, попри серйозні ризики та небезпеку для українських пілотів, врятувала понад 7 тисяч біженців (Сліпенюк, 2022, с. 6).

Відчувши на собі жахливі наслідки несправедливо розв'язаної росією війни, український народ сформувався та утвердився як моральний лідер світу. Події сьогодення лише вкорінюють в українському суспільстві відчуття важливості підтримки і допомоги тим хто її потребує чи постраждав внаслідок несправедливих дій. Таким чином, наявні в українському суспільстві цінності формують перспективи нашої держави, як одного із захисників світового порядку, побудованого на справедливих умовах.

Висновки. Проведений аналіз сутності прагматизму та цінностей в контексті державного управління підтверджує, що державна полі-

тика повинна формуватися та реалізовуватись, виходячи з прагматичного забезпечення національних інтересів, при цьому намагаючись дотриматись взаємовигідних партнерських домовленостей з іншими державами та відповідати сформованим в суспільстві цінностям. Питання забезпечення національної безпеки повинно ґрунтуватися на практичній користі для держави, а побудова зовнішньополітичних відносин під час державного управління повинна відбуватись в першу чергу з огляду на інтереси української держави.

Поведінка деяких держав, навіть тих, які є нашими партнерами і допомагають протистояти російській агресії, демонструє, що не лише перемога України у війні по-різному розглядається та формулюється в світі, а й процес вступу України до ЄС та НАТО також викликає певні протиріччя. Очікування та вимагання окремими державами від України значних поступок в різних напрямках, зокрема економічних, історичних, безпекових та інших, може бути предметом перемовин про вступ у вищезазначені

об'єднання, що вже неодноразово озвучувалось іноземними державними діячами. Таким чином, здійснюючи державне управління, не варто серед інших народів шукати «братів» та «сестер», а безкомпромісно відстоювати власні національні інтереси.

Події сьогодення яскраво продемонстрували наскільки є цинічний та прагматичний світ навіть в питанні забезпечення глобальної безпеки. Недалекоглядна політика попередніх періодів української незалежності, продемонструвала якою великою може бути ціна зволікань та «безхребетності» під час державного управління. Можна констатувати, що Україна сьогодні в питанні збереження держави залежить не лише від дій власного народу, а й від дій (допомоги) міжнародних партнерів, яким часто дуже важко пояснити навіть очевидні для нас речі. Лише сильне державне управління орієнтоване на прагматичне досягнення конкретних результатів та підтримане громадянами на основі наявних в суспільстві цінностей здатне ефективно забезпечити національну безпеку України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарук Т.В., Шумка М.В. Основні ідеї прагматизму: істинність чи корисність. Матеріали III Міжнародних філософсько-економічних читань (25-26 травня 2010 року, Львів). 2010. С. 1–8.
2. Гурковський М.П., Сидор М.Я. Поняття національної безпеки як адміністративно-правової категорії. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 2 (12). С. 26–32.
3. Доморослий В.І. Прагматизм та його прояви в українській ментальності. *Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць*. 2024. Випуск 73. С. 116–121.
4. Жукова Є.О. Публічне адміністрування та державне управління: особливості співвідношення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 137–140.
5. Казакова Л.О. Національна безпека держави: понятійно-категорійний апарат. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 128–132.
6. Колесникова К.О. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 3. С. 41–45.
7. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
8. Павленко Д.Г., Семенюк Ю.В., Лисецький Ю.М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 102–107.
9. Петасюк О.І. Загальнолюдські цінності та національний бекграунд: історично-культурологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2019. № 22. С. 183–188.
10. Поліщук Н. П. Прагматизм як інтелектуальна культура демократії (історико-філософський есей у контексті сучасності). *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2020. Том 5. С. 69–80.
11. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text>
12. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241.
13. Сліпенюк В.В. Міжнародна миротворча діяльність України в контексті забезпечення миру та безпеки в світі. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 22–28.
14. Смолянук В. Національна безпека незалежної України: осягнення сутності. *Політичні дослідження*. 2021. № 71. С. 163–181.
15. Стасевська О.А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 1 (20). С. 62–76.

16. Таран Є.І. Співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» у трансформаційних процесах України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. № 2. С. 33–37.
17. Тихомиров Д.О. Співвідношення категорій державної діяльності, державного управління та державної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 201–207.
18. Турченко О.Г., Груценко Ю.І. Національна безпека і державна безпека: поліваріантність визначення та співвідношення. URL: <https://jrchdnu.donnu.edu.ua/article/view/14914/14817>
19. Філіпова Н.В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 6. С. 1–3.
20. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. VI, 742 с.
21. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 р. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT>
22. Чижов Д.А. Національна безпека як елемент системи забезпечення прав і свобод людини та громадянина. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 4 (74). С. 96–101.

REFERENCES:

1. Honcharuk, T.V., & Shumka, M.V. (2020). Osnovni idey prahmatyzmu: istynnist chy korysnist [The main ideas of pragmatism: truth or utility]. *Materials of III International Philosophical and Economic Readings*, 1–8 [in Ukrainian]
2. Hurkovskiy, M.P., & Sydor, M.Ia. (2021). Poniattia natsionalnoi bezpeky yak administratyvno-pravovoi katehorii [The concept of national security as an administrative and legal category]. *Social and legal studies*, 2 (12), 26–32 [in Ukrainian].
3. Domoroslyi, V.I. (2024). Prahmatyzm ta yoho proiavy v ukrainskii mentalnosti [Pragmatism and its manifestations in the Ukrainian mentality]. *Ethnic history of the peoples of Europe: Collection of scientific works*, 73, 116–121 [in Ukrainian].
4. Zhukova, Ye.O. (2022). Publichne administruvannya ta derzhavne upravlinnia: osoblyvosti spivvidnoshennia [Public administration and state management: features of the relationship]. *Analytical and comparative jurisprudence*, 2, 137–140 [in Ukrainian].
5. Kazakova, L.O. (2021). Natsionalna bezpeka derzhavy: poniatiino-katehoriinyi aparat [National security of the state: conceptual and categorical apparatus]. *Regional studios*, 24, 128–132 [in Ukrainian].
6. Kolesnykova, K.O. (2013). Spivvidnoshennia derzhavnoho upravlinnia ta publichnoho administruvannya u protsesi suspilnoi transformatsii [The relationship between state management and public administration in the process of social transformation]. *Public administration: theory and practice*, 3, 41–45 [in Ukrainian].
7. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku [Constitution of Ukraine of June 28, 1996]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Pavlenko, D.H., Semeniuk, Yu.V., & Lysetskyi, Yu.M. (2021). Natsionalna bezpeka: poniattia, skladnyky, chynnyky vplyvu. [National security: concepts, components, influencing factors]. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: Public administration*, 3, 102–107 [in Ukrainian].
9. Petasiuk, O.I. (2019). Zahalnoliudski tsinnosti ta natsionalnyi bekhraud: istorychno-kulturolohichniy aspekt [Universal values and national background: historical and cultural aspect]. *Bulletin of Lviv University. Philosopher-political scientist series. Studio*, 22, 183–188 [in Ukrainian].
10. Polishchuk, N.P. (2020). Prahmatyzm yak intelektualna kultura demokratii (istoryko-filosofskiy esei u konteksti suchasnosti) [Pragmatism as an intellectual culture of democracy (a historical-philosophical essay in the context of modernity)]. *Scientific notes of NaUKMA. Philosophy and religious studies*, 5, 69–80 [in Ukrainian].
11. Pro zakhody shchodo vprovadzhennia Kontseptsii administratyvnoi reformy v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 22 lypnia 1998 roku № 810/98 [On measures to implement the Concept of Administrative Reform in Ukraine: Decree of the President of Ukraine dated July 22, 1998 No. 810/98]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text> [in Ukrainian].
12. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII [On national security of Ukraine: Law of Ukraine dated June 21, 2018 No. 2469-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
13. Slipeniuk, V.V. (2022). Mizhnarodna myrotvorcha diialnist Ukrainy v konteksti zabezpechennia myru ta bezpeky v sviti [International peacekeeping activities of Ukraine in the context of ensuring peace and security in the world]. *Law and public administration*, 4, 22–28 [in Ukrainian].

14. Smolianiuk, V. (2021). Natsionalna bezpeka nezaleznoi Ukrainy: osiahnennia sutnosti [National security of independent Ukraine: understanding the essence]. *Political studies*, 71, 163–181 [in Ukrainian].
15. Stasevska, O.A. (2014). Systema tsinnostei yak osnova buttia suchasnoho ukrainskoho suspilstva [The system of values as the basis of modern Ukrainian society]. *Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise"*, 1 (20), 62–76 [in Ukrainian].
16. Taran, Ye.I. (2020). Spivvidnoshennia poniat «derzhavne upravlinnia», «publichne administruvannia» ta «publichne upravlinnia» u transformatsiinykh protsesakh Ukrainy [Correlation of the concepts of "state administration", "public administration" and "public administration" in the transformation processes of Ukraine]. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi. Series: Public administration*, 2, 33–37 [in Ukrainian].
17. Tykhomyrov, D.O. (2020). Spivvidnoshennia katehorii derzhavnoi diialnosti, derzhavnoho upravlinnia ta derzhavnoi polityky [Correlation of categories of state activity, state administration and state policy]. *Entrepreneurship, economy and law*, 5, 201–207 [in Ukrainian].
18. Turchenko, O.H., & Hrutsenko, Yu.I. Natsionalna bezpeka i derzhavna bezpeka: polivariantnist vyznachennia ta spivvidnoshennia [National security and state security: multivariate definition and relationship]. Retrieved from: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/article/view/14914/14817> [in Ukrainian].
19. Filipova, N.V. (2015). Zmina spivvidnoshennia poniat «derzhavne upravlinnia», «publichne administruvannia», «publichne upravlinnia» v systemi suspilno-politychnoi transformatsii [Changing the ratio of the concepts "state administration", "public administration", "public administration" in the system of socio-political transformation]. *Public administration: improvement and developmen*, 6, 1–3 [in Ukrainian].
20. Shynkaruk, V.I. (2002). *Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Kyiv: Abrys, 742 [in Ukrainian].
21. Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu Charter of [Fundamental Rights of the European Union]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12016P/TXT> [in English].
22. Chyzhov, D.A. (2021). Natsionalna bezpeka yak element systemy zabezpechennia prav i svobod liudyny ta hromadianyna [National security as an element of the system of ensuring the rights and freedoms of a person and a citizen]. *State and regions. Series: Law*, 4(74), 96–101 [in Ukrainian].